

60 LET – GREMO NAPREJ.

O SLAVNOSTNEM KONCERTU FOLKLORNE SKUPINE SAVA

mag. ANDREJ KOŠIČ

»Že, že, gremo naprej, ampak v katero smer?« in »... nekateri starejši se sprašujemo, ali v pravo?«

Nisem bil edini med tistimi, ki so v soboto, 28., in nedeljo, 29. novembra 2010, napolnili dvorano Prešernovega gledališča v Kranju in v njej spremljali slavnostni nastop ob jubileju ter si po njegovem koncu postavljali vprašanje, ali res gremo naprej.

V pojasnilo tistim bralcem, ki ne poznajo moje vloge pri skupini jubilarke, bi najprej rad omenil, da sem se priključil takrat delujoči skupini 21. decembra 1965 in se od nje uradno poslovil konec septembra 1985. V tem času človeško bitje zraste od novorojenčka do polnoletnega državljana, pa tudi sam, glede na svojo takratno vlogo v skupini, sem že večkrat dejal, da je bila Folklorna skupina Sava »moj tretji otrok«. Začel sem kot učitelj in ostal v tej funkciji skoraj vseh 20 let (po matematični logiki se po načelu zaokroževanja menda sme nekaj več kot 10 mesecev šteti kot eno leto), nadaljeval s prenosom oziroma postavitvijo štirih odrskih postavitve avtorjev Tončke Marolt, Vase Popovića in Marjana Kralja, sam sestavljal ter postavil na oder tri odrske postavitve (plesov iz Prekmurja, Baranje in Šumadije), bil programski vodja skupine – nekateri so me celo »obdarili« z zvanečim nazivom »umetniški vodja«, asistiral Mirku Ramovšu in Julijanu Strajnarju pri postavljanju drugih programov (npr. Rezijskih plesov in Dobropoljske ohceti). Svoje delo pri FS Sava sem sklenil z oblikovanjem prvega celovečernega programa slovenskih ljudskih plesov, pesmi in melodij, ki ga je skupina predstavila 10. in 11. maja 1985, obakrat pred nabito polno Športno dvorano na Planini v Kranju, kjer je program spremljalo več kot 3000 gledalcev. Ob odhodu iz skupine sem bil čvrsto odločen, da se v njeno delo ne bom vmešaval, a ob tej priložnosti si kljub načelni odločitvi dovoljujem zapisati nekaj dobronamernih besed.

Po tej kratki uvodni obrazložitvi svoje vloge pri skupini slavljenki bom nadaljeval z morda za marsikoga preveč čustveno obarvanim delom sestavka, vendar se bom na koncu skušal omejiti na bolj stvarno oceno, ki pa bo seveda subjektivna, saj drugače niti ne more biti.

Zakaj sem se le odločil pisati ob tej priložnosti? Najprej zaradi zgodovine, za katero je prav, da v njej ostane tudi moja resnica, še kakšen član (plesalka, plesalec ali godbenik) iz tisti časov pa jo bo morda potrdil ali dopolnil; nato iz želje, da opišem nekaj svojih doživljanj in občutkov ter doživetij nekaterih veteranov ob omenjenem jubileju; in da zapišem še svoje mnenje o predstavitvi skupine na »slavnostnem večeru«.

Pojasnilo uredniškega odbora

Tokrat smo se v uredništvu odločili, da objavimo razmišljanja dveh piscev, ki vsak na svoj način predstavljata pogled na dogodek, ki smo mu bili priča jeseni 2009, in se hkrati oba ozirata v prihodnost folklorne dejavnosti. Prvi prispevek je na uredništvo poslal mag. Andrej Košič, zaradi aktualnosti obravnavane tematike pa smo možnost sočasno objavljenega odziva ponudili Tomažu Gantarju – nosilcu dogodka, o katerem mag. Andrej Košič v prispevku razpravlja.

Preden nadaljujem, še nekaj besed o tako imenovanih SOS-kih (Skupina ojunacenih savčanov) ali veteranih – nekdanjih članih, ki so v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja predstavljali steber delovanja. Bili so izjemni tako po kakovosti kakor pripadnosti skupini, so generacija »zlatih deklic in dečkov«, ki se družijo in nekajkrat na leto tudi nastopi s kakšno od odrskih postavitve nekdanjega železnega repertoarja. Ta skupina veteranov se je oblikovala po 40. obletnici ustanovitve FS Sava in se od tedaj naprej sestaja, ko ugotovi, da je za to napočil pravi čas. To smo ugotovili tudi ob pogovoru z aktualnim vodstvom ob začetku priprav na nedavni jubilej, češ, razmere nam narekujejo, da se spet pojavimo ...

V projektni skupini za pripravo obletnice so nam dodelili vlogo »inspiracije v programu, katerega namen je prikazati povezanost med starim (klasičnim) pristopom k poustvarjalnemu prikazovanju ljudskega izročila in novim pristopom avtorske interpretacije le-tega ...« in nadaljevanje citata: »Z **AVTORSKIM PRISTOPOM** (poudaril pisec prispevka) želi Folklorna skupina Sava preseči ustaljeno nastopanje folklornih skupin in uveljaviti folklorno dejavnost kot eno izmed sodobnih scenskih umetnosti« (povzeto iz programskega lista).

Vaje smo vzeli resno, tako kot pred 30 in več leti in svoj del nastopa (ali, zapisano drugače: *svoj del inspiracije*) zaplesali v svoje zadovoljstvo in, po odzivu sodeč, tudi v zadovoljstvo občinstva. In to kljub sivkastemu videzu barvitih bunjevskih, glamoških in baranjskih kostumov, ki so ga po zamislih avtorja slavnostnega koncerta ustvarili oblikovalci DVD-ja, izdanega po koncertu. Ko zdaj razmišljam o učinkih našega nastopa ob obletnici, je izjemno toplo priznanje gledalcev edino, kar se je pozitivnega vtisnilo v spomin. Zakaj?!

Če smo že sprejeli dejstvo, da pri poznejših ponovitvah jubilejnega nastopa v raznih krajih po domovini fizično ne bomo sodelovali in bo naš »inspirativni del« v času nastopa predvajan s črno-belimi posnetki, to po naših pričakovanjih (pa tudi po trditvah umetniškega vodje Tomaža Gantarja) nikakor ni nujno pomenilo, da je tudi na posnetku jubilejnega koncerta naš del nastopa prikazan v črno-beli tehniki. Žatrjevanje Tomaža Gantarja, da se je to zgodilo zaradi nesporazuma, nam zdaj nič ne pomaga. Kar koli je že bilo, nam je ostal grenak priokus »drugorazrednih nastopajočih« na resnično tudi za nas »nepozabnem jubilejnem koncertu« (Zvonko Gantar v pisnem vabilu gostom), na katerem smo veterani sicer v vseh pogledih verodostojno predstavili del našega nekdanjega programa, kar pa ni videti na posnetku.

Motijo tudi napisali za posamezne točke inspiracije in interpretacije oziroma navajanje avtorstva za interpretacije in umanjkanje avtorjev inspiracij. Nisem bil edini, ki ga je zbudila še ena očitna neuravnoteženost načina prikazovanja posameznih odrskih postavitev, pri čemer je tendenca poudarka enega in edinega avtorja jasno izstopala ... Če nič drugega, gre za vprašanje *fer pleja*. A tudi v resnici za nič drugega, ker pri trenutno uveljavljenem Sazasovem tolmačenju avtorskih pravic na folklornem področju lahko svoje avtorske pravice terjajo le avtorji glasbenih priredb, plesnih priredb pa, kot da jih ni.

Res je, da so trije od štirih avtorjev »inspirativnih točk«, in sicer Vaso Popović iz Banjaluke ter dobro znana Tončka Marolt in Marjan Kralj, že pokojni in ni verjeti, da bi na osnovi bivšega Zakona o malih avtorskih pravicah zahtevali kakšno »tantienno«, četrti, še živi avtor odrske postavitve plesov Baranje pa tako ali tako od te plesne priredbe ni še nikoli dobil niti centa, stotina ali pare, se pa človeku zdi za malo, da nismo niti omembe vredni. Na neprimerno ravnanje oblikovalcev slavnostnega koncerta so me najprej opozorili kolegi soplesalci starejše savske skupine.

Zdaj pa še nekaj stavkov ob geslu »FS Sava 60 let – GREMO NAPREJ«. Nisem bil edini, ki sem se po koncertu spraševal, v katero smer. Močno dvomim, da bi bila zadnja točka koncer-

ta, tako imenovan »potrkan ples z vključenimi elementi pravega reja, plesne pesmi ... Sva z lub'co na jarmak hodiua...« in štajeriša» lahko primer prave poti razvoja slovenske reproduktivne folklorne skupine. Sprijaznjen sem s tem, da pripadam starejši generaciji, ki že sama po sebi ni revolucionarna. Po mojem pojmovanju pa je osnovno poslanstvo folklornih skupin čim bolj verodostojno poustvarjanje. Ker je ta verodostojnost po svoje oporečna že s tem, ko prenašamo prikaz plesov, glasbe in oblačil iz avtentičnega okolja na oder, naj bi bili ostali elementi prikaza, mislim na plesne korake, instrumentalno in vokalno glasbo ter oblačila, čim bliže virom iz preteklosti; vse skupaj naj bi seveda zajemalo zaokroženo časovno obdobje in bilo pravilno regionalno umeščeno.

Če bi želel po teh merilih ovrednotiti že omenjeni »potrkan ples«, lahko ugotovim, da se v odrski postavitvi mešajo elementi več korakov iz vsaj dveh regij (Gorenjska, Koroška), da ne izgubljam besed o priredbi pesmi, spremljevalne glasbe in povezanosti plesnih korakov in glasbe.

Spoštujem pojem umetniške svobode in ne bi imel nič proti, če bi bila točka predstavljena v konkurenci nekakšnih etnoskupin, mislim pa, da reproduktivna folklorna skupina s tako predstavitvijo našega »ljudskega izročila« zgreši svoje osnovno poslanstvo, verodostojnost prikaza narodove zapuščine.

Predstavitve s Prekmurjem povezanega izročila v izvedbi Folklorne skupine Sava na regijskem srečanju odraslih folklornih skupin. (Foto: Janez Eržen, Begunje na Gorenjskem, 22. 5. 2005.)